

Oliver Cromwell. 1)

II.

Cromwell veroverde de macht.

Tien jaar lang heeft Karel I zonder Parlement geregeerd. Maar in 1640 dwong hem een strijd met de Schotten, en de geldverlegenheid die daarvan het gevolg was, tot een opnieuw samenroepen van het Lagerhuis. Zonder dat te willen, gaf hij daarmee het sein tot een burgeroorlog, die Engeland ruim tien jaar geteisterd heeft.

Het zou ons veel te ver voeren, de verschillende fasen van dezen wisselvalligen strijd na te gaan. Ze zijn voor ons alleen van belang, in zoover Cromwell er een rol in gespeeld heeft. En dat was waarlijk geen onbetekenende rol!

Als vertegenwoordiger van zijn graafschap maakte hij deel uit van het Parlement, dat in 1640 bijeen kwam. De meerderheid bestond uit Presbyterianen, die de gelegenheid te baat namen, om lucht te geven aan de grieven en bezwaren, die zich sinds jaren hadden opgehoopt. Weldra was de strijd in vollen gang. En, daar geen der partijen bereid was om toe te geven, konden tenslotte alleen de wapenen de beslissing brengen.

Aanvankelijk behield Karel de overhand. Hij kon immers onvoorwaardelijk vertrouwen op het leger, aangevoerd door bekwaame en koningsgezinde generaals. Gemakkelijk bleven zij in de meerderheid tegenover de troepen, door het Parlement op de been gebracht. Daar kwam bij, dat vele orde- rustlievende burgers, ook onder de Presbyterianen, er voor terugdeinsden om in verzet te komen tegen den wettigen vorst. Zelfs toen steeds duidelijker bleek, dat Karel in hoge mate onbetrouwbaar was, en dat van hem geen inwilliging van gerechtvaardigde verlangens verwacht kon worden, zijn velen de voorkeur blijven geven aan onderhandelingen.

Maar in dagen van onrust en verwarring, wanneer de tegenstellingen op de spits worden gedreven, komt men met een politiek van geven en nemen en met beurtelings ja en neen zeggen niet verder. Halfslachtige maatregelen leiden dan naar den ondergang, en wie de kool en de geit wil sparen, verliest beide. Alleen van vastheid van overtuiging en van doortastend optreden is in tijden van crisis heil te verwachten. Het woord is dan aan mannen van het hout, waaruit Cromwell was gesneden. Het woord, en de daad!

Hij zag al spoedig in, dat een verzoening met den koning, waarbij tegelijk de politieke en godsdienstige vrijheid behouden zou blijven, pas mogelijk kon worden, wanneer Karels leger verslagen zou zijn. Van dat oogenblik af stond zijn gedragslijn

1) Vrijwel ongewijzigde tekst van een radio-lezing, voor de N.C.R.V. gehouden.

lichamelijke aandoeningen (de kyste), als van nerveuze stoornissen (Wilma). Wat de lichamelijke aandoeningen betreft, blijkt het dus, dat deze stoffelijke stoornissen niet verdwenen zijn; als de suggestie uitgewerkt is, bemerkt de patiënt ze weer! Dit is geen „terugkeeren door twijfel en ongelooft”; neen, de ziekte zelf was slechts in schijn genezen; het is toch ook te absurd aan te nemen, dat men door twijfel en ongelooft en door „neen” te zeggen voor den tweeden keer een ziekte als mazelen zou krijgen!

Nu mogen we de resultaten van de Moettlinger behandeling der zenuwziekten in het bijzonder, niet geheel terugvoeren tot suggestie. Voor een deel grijpt de therapie wel wat dieper. Dit is wel te danken aan het „scherp herkenningssymptoom der broeders” dat Wilma even noemt⁸⁰. Deze broeders zien duizenden bij duizenden mensen, waarvan zeer vele met zenuw- en zielsziekten⁸¹ en het kan dus niet verwonderen, dat ze een groote praktische ervaring zullen hebben in het onderkennen van moeilijkheden en conflicten op geestelijk gebied. Ook kwakzalvers (ik bedoel dit niet hatelijk) zijn veelal goede praktische psychologen. En nu geloof ik, dat de broeders in sommige gevallen benaderen de moderne behandelingsmethode van den zenuwarts, wier methode vaak anders werkt, dan zelfs diverse zenuwartsen wenschen te gelooven!⁸²

Ik moge, om dit te verduidelijken, heel in het kort, en populair een voorstelling geven van een hedendaagsche meening over het ontstaan en de behandeling van een neurose. Men stelle zich iemand voor, die zijn driften niet voldoende beheerscht en zich uilleeft. Deze persoon komt dan in een ethisch conflict. Zijn geweten beschuldigt zijn Ik. De herinnering aan dit conflict is uit den aard der zaak voor zoo iemand zeer onaangenaam; hij wil er liever niet over praten, met niemand, want dan blijkt telkens weer zijn wilszwakte, zijn minderwaardigheid, zijn verslaafdheid aan zijn driften, enz. Er vormt zich een weerstand tegen het ontdeken van die herinnering. Het bewustzijn, het schaamtegevoel, zijn zelfrespect kunnen en willen zich niet meer met die verkeerde handeling inlaten. Het zou dus bij dien

vast. Terwijl het Parlement debatteerde en discussieerde, wist hij opdracht te verkrijgen tot de vorming van nieuwe troepen, en het leger, dat hij toen samenbracht, vormt een unicum in de wereld-geschiedenis. Het bestond grotendeels uit zorgvuldig uitgekozen mannen, bij voorkeur Independenten, die niet streden om roem te behalen, noch om soldij, maar voor wat zij als de zaak Gods beschouwden. In plaats van vloeken en drinken, de soldatenkwalen van ouds, kwamen in Cromwells legerkamp bijbellezing en gebed. Gewillig onderwierpen zich de „godzaligen”, zooals deze krijgslieden door hun tegenstanders spottend betiteld werden, aan een ijzeren krijgstuich, en onder psalmgezang stortten zij zich in den strijd.

Maar met psalmen zingen en doodsverachting alléén drijft men een geroutineerden vijand niet op de vlucht. Het geheim van Cromwells succes lag in de kracht van het geloof, dat hem en zijn mannen bezielde, maar tevens daarin, dat de landedelman zich deed kennen als een veldheer van bijzondere bekwaamheid, die van alle omstandigheden en hulpmiddelen gebruik wist te maken om zijn doel te bereiken. Er wordt gezegd, dat hij eens tot zijn soldaten de vermaning gericht heeft: „Vertrouw op God en houdt uw kruis droog”. Misschien zijn deze woorden legendarisch, maar zij karakteriseeren volkomen den man, die een levende illustratie geweest is van de spreuk: Bid en werk.

Tegen Cromwell en zijn ijzeren ruiters bleek de bekwaamheid van 's konings generaals op den duur niet bestand. Herhaaldelijk werden zij verslagen, en dan kon Cromwell weer een van zijn eigenaardige, half-technische, half-stichtelijke overwinningssrapporten naar het Parlement zenden. Die werden daar echter niet met onverdeelde vreugde aangehoord. De heeren in Londen begrepen heel goed, dat hier een macht aan het ontstaan was, die voor hun autoriteit een minstens even groot gevaar vormde als de verslagen koning. Al stond in naam het leger onder opperhoofheid van het Parlement, inderdaad was het niets anders dan een gewillig werktuig in de handen van zijn aanvoerder. Het leed geen twijfel wie, in geval van een conflict, aan het langste eind zou trekken.

Reeds vóór dat Karels streven naar onbeperkte macht hem kroon en leven had doen verliezen op het schavot, was het tot een botsing gekomen tusschen zijn overwinnaars onderling. Immers, het Parlement was nog steeds presbyteriaansch, het leger daarentegen independentistisch gezind. Voor Cromwell en de zijnen zou de strijd vergeefs gestreden zijn, indien de vorstelijke willekeur slechts plaats zou maken voor een presbyteriaansch dwangbewind door het Parlement. Ingezet werd de strijd met een opmarsch van het leger naar Londen in 1646. Van dat oogenblik af dateert feitelijk Cromwells dictatuur. Want wel heeft het Parlement nog meermalen getracht hem den voet dwars te zetten, maar zoodra dat hem te lastig werd stuurde hij 't naar huis, en zoo heeft twaalf jaar lang het lot van Engeland gerust in de handen van één man.

H. SMITSKAMP.

persoon de achting voor zichzelf verkleinen. Anderzijds dringen die met-schuld-beladen voorstellingen naar oplossing en bekentenis. Schuld eischt verzoening of vergeving. Maar daartegen strijden weer het schaamtegevoel en het zelfrespect. Want bekennen maakt ootmoedig. En het Ik wil zich niet verootmoedigen! Daarom tracht die persoon die herinnering maar zoo lang mogelijk te verdringen; tot zijn kracht daartoe uitgeput is en hij bezwijkt. Dit bezwijken is de neurose.⁸³

En nu de behandeling. Wie dezen zieke helpen wil, móet dit psychische conflict weer opzoeken om het tot een oplossing te brengen. Dat is noodzakelijk, maar het is niet alles. Het is niet alleen het bewustmaken van dit conflict (trouwens de patiënt weet heusch wel waar hem de schoen wringt; het is hem niet zoo onbewust!), dat de genezing brengt, het is vooral ook, dat er iemand is, die zich voor hem interesseert, die den vasten wil en de kunde heeft hem beter te maken. In zooverre is de behandeling weer sterk suggestief! Maar het eerste is ook noodig; de zieke moet een goed inzicht krijgen in het ontstaan van zijn neurose en daartoe moet het heele conflict weer bloot gelegd worden; hij moet zich dus gaan uiten, hij moet zijn ziel eens „uit kunnen storten”, hij moet zich ontladen; en dan moet in de verdere behandeling de wil getraind worden, hij moet weer zich zelf leeren beheerschen, enz.⁸⁴

L.

P. JASPERSE.

73) K. Wirth: Im Anbruch einer neuen Zeit, pg. 11.

74) E. Geiger: Geloofsgenezingen, pg. 8.

75) id., pg. 7.

76) id., pg. 9.

77) Joh. Schlatter: Möttlingen u. s. Bed. f. d. Kirche, pg. 37.

78) Wilma: Blumhardt en 't tegenw. Moettlingen, pg. 27.

79) B. Jansa: Das heutige Möttlingen, pg. 42.

80) Wilma: Blumhardt en 't tegenw. Moettlingen, pg. 69.

81) Joh. Schlatter: Möttlingen u. s. Bed. f. d. Kirche, pg. 27.

82) Paul Maag: Psychoanalyse und seelische Wirklichkeit, pg. 197 en 199.

83) id., pg. 113.

84) id., pg. 198/199.

aktaal.”⁷³) Of, blijkbaar de draagde saamsgedachte ie volk.”⁷⁴) erzien op de loed, dat mon, is in den Gods liefde l. Van welks g door den derrick hem

verduur- krijgen deze er relief, hui- ster twee, ook lveredelenden loed van het) het „littera in het vlucht-

n bekoorlijke e we spreken. iven ze haast waarom ook alle het leven van sfeer en zhier normale aak kan het die vele tijden eeuwen over- ter dan door : belichaming t in zeer bij- niet vóór den s belast: het dat we onbe- SCHRIFT het exponent en

slacht na ge- ning niet van b.v. vele ge- n Hellas han- tijn „vrij zijn” Het verduur- n der Godde- voor ons be- dood, maar ing van den d weer zoekt ijuist geëxge- toon het ver- ” hier de wel bedoeld. het gewaad t in den Bijbel

ollegedictaat over

lgende dagen van de eerste g; het bestaat als stervonde” pen wandelen onzin! Alles rklaring, „dat 14 dagen be-

en definitieve, le regels door l, zoolang die t, dan voelen kte” van Me- leren broeder Anfang einer citeer. Naast ar lichamelijk ast” meer hel- eien bij aller- dat ze einde- man wilde er e jaar had ze meeging. Het e een kaak- ing van Vader last van gehad had de „Sani- (pag. 35), (dus os tóch weer g 30). Enfin, aan het begin door een in- gelijk.” Over- e overdrijving, an zijn, maar , te bestempe- en”! Nu gaan n oude ziekte, reeds gezegd gelijk” — gaf eer zulke hef- ik weer naar hier dus een - genezen aan-

(waar een lied der liefde voor Hem die veel schooner dan de menschenkinderen is wordt ingeleid met het „mijne tong is een pen eens vaardigen schrijvers”) het geschrevene in hooge eer. Vandaar ook de verzuchting van Job, of zijn woorden mochten worden opgeschreven, verewigd in een rots. God zelf beschrijft de wets-tafelen. Voor den Helland is het „daar is geschreven” eind van alle tegenspraak. Tot de Joden zegt Hij (Joh. 5:47): „zoo gij zijne (Mozes') schriften niet gelooft, hoe zult gij mijne woorden gelooven?”⁷⁵) In Openb. 21:5 heeft het tekenend: „Schrijf, want deze woorden zijn waarachtig en getrouw”. Met name de Brieven van Johannes en de Apocalyps scherpen het belang der in schrift vastgelegde Openbaring met grooten ernst in. Wanneer daartegenover dezelfde Apostel tot twee malen toe „veel te schrijven” heeft, maar liever mondeling met den geadresseerde over die vele dingen handelt, is dat met het bovenstaande allerminst in strijd; noch wettigt het Willemze's opmerking: „De levende stem is beter dan het doode materiaal.”⁷⁶) Hij die met een stem „als een stem van vele wateren” Johannes keer op keer te schrijven gelast, heerscht door dat neergeschreven Woord heden ten dage nog.

Het onverzettelike van Gods Woord, een muur van graniet die alle verzet te pletter loopen doet, benaamt het weerspannige leven des vleesches. In het oog der wereld moge een wordende God genade vinden, ze haat Jahwe.

Waar nu de verhouding tot God over alle leven heerscht, ligt er weinig bevreemdends in als verwante en afgeleide antipathieën zich openbaren tegen wat van die goddelijke vastheid iets weerspiegelt. Zoals tegen het geschreven woord. Waar die vijandschap zich dieper van zichzelf bewust wordt, daar richt ze zich tegen het woord überhaupt. Religie en literatuur kennen dit verschijnsel.

Als Schriftgeloovigen de taal beziende, waardeeren we met groote dankbaarheid de aan het moment ontheven vastheid van het schrift; maar ook zijn beteekenis voor taalcultuur en -integratie, middelen van Gods gemeene genade tot mitgeering van het oordeel der taalontarding en taalversplintering. Het rijke boek van Prof. Wille zal onder ons 'tinzicht bevorderen, dat belijdenis van zondeval en genade niet overeen te brengen is met een naturalistisch miskennen van schrift en schrijftaal, zoals de school van Kollwijn dit leert.

K.

D.

12) M.J. juist toegelicht door Schrenk in het Theolog. Wörterbuch z. N. Test. (Kittel) s.v. grammata met de woorden „Glaube der Jude den fixierten grammata nicht, so wird er erst recht nicht den rhemata des Christus Glauben schenken”.

13) Tekst en Uitleg, ter plaatse. Zie echter Greijdanus, K. V. bij 2 Joh. 12 en 3 Joh. 13.

doening; er was een periode van stilstand ingetreden; mogelijk onder suggestieven invloed. Ze kwam toen in Moettlingen, maar het genas niet; na twee jaar behandeling door Moettlingen werd ze er zelfs mistroostig onder, zoodat ze tot God zei: „Ik versta het nu goed, dat Gij mij nog niet helpen kunt”. Eindelijk echter, na een suggestief gebed van Vader Stanger is ze dan echter genezen van... haar kanker... Dit laatste is weer eens een staaltje van onjuiste berichtgeving door leken: wat eerst een (volkomen goedaardige) kyste heette, wordt nu in eens bestempeld als een (kwaadaardige) kanker! Als de bewering van Schlatter, dat in Moettlingen ook gevallen van kanker genezen zijn⁷⁷) op dergelijke verhalen vol onjuistheden berust, dan laat ik het aan de lezers over te beoordeelen, hoe hoog men de waarde van dergelijke beweringen aan moet slaan.

Zoo leed ook Wilma aan een „lange geschiedenis van lichaams- en zielsziekte”. Ze zegt: „toen ik mij in de armen van Jezus liet vallen, toen begon ik te genezen. Langzaam aan verdwenen de noodlottige verschijnselen, mijn krachten keerden weer, ik leerde „ja” zeggen, waar ik vroeger altijd „neen” had gezegd”. (De lezer lette even op dit „ja” zeggen: ook dit is een suggestie, een soort auto-suggestie als van Coné, waar de menschen elken dag moeten herhalen: „Ik voel mij van dag tot dag steeds beter worden”; hier altijd „ja” zeggen!). Wilma gaat verder: „Dat „ja” werd door God zelf zoo diep in mijn wezen verankerd, dat het nooit meer voor het oude, opstandige „neen” plaats maakte”. In de volgende alinea blijkt dan, dat ze tóch nog wel eens „Neen” zegt, en dan gebeurde het, „dat de oude angstgedachten die mij vroeger zoo ontzettend hadden benaamd, onmiddellijk door de vensters van mijn hartewoning naar binnen keken, aan de deur klopten”. M.a.w. een dus weer terugkeeren der oude neurotische symptomen.⁷⁸) En Jansa schrijft ook: „Door kleingelooft en twijfel kan de ziekte weer optreden.”⁷⁹) Wat hij echter bestempelt als kleingelooft en twijfel moeten we zien als het uitgewerkt zijn der suggestie.

We zien dus hier in deze voorbeelden, aan de Moettlinger literatuur ontleend, zoowel geteekend het terugkeeren van zoogenaamd „genezen”